

SOUČASNÁ ÉRA ČESKÉ OPERY II

III. ABY SE VĚDĚLO

ANDA-LOUISE BOGZA

Radmila Hrdinová

Aida, Leonora, Desdemona, Tosca, Turandot, Minnie, Jenůfa – každá z nich obdařena osobitým ženským osudem, vášní, oslnivým zjevem a především nádherným dramatickým sopránem. Tyto a mnohé další hrdinky světového operního repertoáru má na svém kontě sopranistka Anda-Louise Bogza, která vstoupila na českou operní scénu počátkem 90. let. V té době se u nás vedle domácích sólistů začali hojněji prozazovat zahraniční pěvci, zejména z východního bloku, kteří v Praze hledali uplatnění. Případ Andy-Louise Bogzy je ale jiný: v Praze vystudovala, ve Státní opeře Praha získala své první angažmá a Prahu pokládá vedle rodného Rumunska za svůj druhý domov.

Počátkem roku se jejího jména nepříjemně dotkla tiskem bulvárně formulovaná zpráva o prodeji profilového CD Portrait, které vydala německá firma Arte Nova v roce 2001 a které obsahuje vynikající nahrávky především Verdiho a Pucciniho árií. V lednu se její CD ocitlo na špici prodávavosti hudebních nahrávek před domácí rockovou kapelou a tisk nesmyslně vytvářel dojem, že operní pěvkyně tím, že zakoupila pár desítek kusů CD pro své přátele, tak učinila se záměrem dostat se na špici domácích „top ten“, jak je tomu zřejmě běžné ve světě popmusic. Jen člověk neznalý operního světa by mohl sólistku podezírat z něčeho tak absurdního a je smutné, že se takto dostávalo do povědomí veřejnosti jméno umělkyně, jež patří řadu let k předním operním hvězdám nejen na domácích, ale i na světových scénách a která je nositelkou Ceny Thálie za nejlepší operní výkon v roce 2007.

Anda-Louise Bogza se narodila v učitelské rodině v rumunském horském městě Piatra-Neamt uprostřed východních Karpat. Její matka vystudovala kromě filologie i herectví, ale pod vlivem svého manžela se – stejně jako on – věnovala pedagogice. Rodiče vedli dceru, která měla ráda lesy a snila o kariéře lékařky, k hudbě – od šesti let hrála na klavír a učitelka klavíru byla také první osobou, která upozornila na její krásný hlas. V Bukurešti, kam se rodina přestěhovala, pokračovala v hudebním vzdělání nejprve na konzervatoři a poté na Hudební akademii Georga Eneska, kde studovala klavír a zpěv u pěvkyní Arty Florescu a Georgety Stoleriu, na něž dodnes vzpomíná s vděčností. Po dvou letech studia na bukureštské akademii se ale v rumunských horách seznámila s českým inženýrem Lubošem Nedbalem, za něhož se poté provdala a následovala ho do Prahy, kde pokračovala ve studiu na hudební fakultě Akademie múzických umění. Zpěv studovala mj. u Naděždy Kniplové a Magdaleny Hajóssyové, klavír vyměnila za cembalo, do jehož tajů ji zasvěcovaly Giedré Lukšaité-Mrázková a Zuzana Růžičková. Proč právě cembalo? „Zřejmě se tak znovu ozval můj zájem o starou hudbu. Už v dětství jsem toužila naučit se hrát na varhany, ale neměla jsem k tomu příležitost,“ vysvětluje zájem o neobvyklý nástroj Anda-Louise Bogza.

Ve zpěvu se dále zdokonalovala studiem ve Výmaru a Vídni u Lore Fischer a Renaty Scotto. V roce 1994 získala na Mezinárodní soutěži mladých pěvců ve Vídni první místo a Cenu publika. V té době již ale hostovala ve Státní opeře Praha a v Janáčkově opeře v Brně, kde současně v roce 1992 přijala angažmá.

Začínala jako lyrický soprán. Její hlas měl ale od počátku slibný základ ve velkém objemu, pevnosti, znělosti a barevnosti mířící k dramatickému oboru. A tak se od lyrické Liu z Turandot, Violetty v La traviatě či Micaely v Carmen br-

Anda-Louise Bogza

Foto archiv

zy dostávala k mladodramatickému oboru. Ve Státní opeře Praha byla její první velkou rolí Jenůfa z Janáčkovy Její pastorkyně, o něco později k ní přibyla titulní role v Janáčkově Kátě Kabanové, kterou zpívala i v Brně, kde si objevila svůj vztah k hudbě Leoše Janáčka. Záhy zpívala i Verdiho Aidu, Desdemonu, Leonoru v Trubadúrovi. Ve Státní opeře Praha se potkala i s repertoárem 20. století, vycházejícím z tradice této scény, pěstované cílevědomě prvním intendantem Karlem Drgáčem: byla to Zina v Zásnubách ve snu Hanse Krásky a slečna Búrstnerová v kafkovském Procesu Gottfrieda von Einem. Ačkoli se nejlépe cítila v italském repertoáru, tomuto typu rolí se nevyhýbala. „Mám moderní hudbu velmi ráda. Ale vybírám si, a roli v takovém díle přijmu jen tehdy, když odpovídá charakteru mého hlasu. S hlasem se totiž nesmí hazardovat,“ říká dnes sopranistka, která si svůj obor hlídá a tvrdí, že na některé role má ještě dost času.

V Národním divadle, kde přijala po předchozím hostování angažmá v roce 1995, se její repertoár obohatil o Donnu Annu v Donu Giovannim, Hraběnku ve Figarově svatbě (v rámci letní mozartovské stagiony ve Stavovském divadle), Lízu v Pikové dámě, Giorgiettu v Pucciniho Plášti a Cizí kněžnu v Rusalce. Její hlas zpevněl a mířil k dramatickému, především italskému repertoáru. Ve Státní opeře poprvé zpívala i Pucciniho Tosku, která se stala její profilovou postavou, s níž sklízí úspěchy na předních evropských scénách.

Floria Tosca – slavná zpěvačka i vášnivá žena jako ona – je Andě-Louise Bogze velmi blízká. V inscenaci Státní opery Praha, jež se odehrává ve velkolepé scénografii Josefa Svobody, zrekonstruované podle slavné inscenace Velké opery 5. května z roku 1947, vytváří tragickou hrdinku s velkým ženským osudem. Její hlas se poprvé ozve za scénou, a to témbrem naplněným emocí i smyslností. Na jevišti se objeví celá v barvě krve – rudé sametové šaty, bohaté tmavé vlasy s tizianovým odstínem i rudý šál – vše na ní hoří vášní. Přesto nevstoupila divadelní star, ale Žena s velkým Žet.

V gestu, jímž si přehodí přes ramena šál, je sice patrná teatralita herečky, ale jinak se její Tosca chová jako kterákoli žena sužovaná běsy žárlivosti. V Cavaradossiho náručí se na chvíli uklidní, ale když v ní Scarpia rozdmýchá uhlíky žárlivého podezření, stane se z ní nebezpečná šelma. Gesto, jímž na Scarpia namíří složený vějíř, předjímá pozdější ránu dýkou, své „Traditor! Traditor!“ (Zrádce!) spíše rozhořčeně vykřikne než zaspívá a při přísaze pomsty („Giuro!“) mrští vějířem po obraze nenáviděné sokyně a zhroutí se v pláč, zrazená, plná nenávislné hořkosti, žhnoucí v jejím hlase. Rychle ale najde svou hrdost a hotoví se k odchodu. Přijme Scarpiovu nabízenou paži, ale když se jí pokusí políbit dlaň, prudce ho odmrští.

Ve Scarpiově pracovně se promění v lapenou šelmu, která větrí nebezpečí a přechází jako v kleci. Cavaradossiho obvinění ze zrahy ji zasáhne a inspiruje k činu. Stejným gestem, jakým mířila na Scarpia vějířem, míří teď na něho dýkou – s tím rozdílem, že svůj čin dovede do konce. Ale i v tomto okamžiku zůstává ženou. Je schopna kolem mrtvého rozestavit svícny, ale kříž na něj už jen zdálky bázně pohodí a uteče. Ve třetím dějství jí dosti statická inscenace mnoho příležitosti k projevu citů nedává, nicméně její duet s Cavaradossi je naplněný něhou a dychtivým očekáváním svobody, a závěrečné zjištění „Muori!“ (Mrtev!) v ní opět probudí šelmu odhodlanou k činu. Vášnivost její Tosky má však výraz především v hlase, jehož výrazová škála obsáhne bohatý valér pocitů – od bezstarostné zamilovanosti přes žárlivou hořkost a zalykavý údiv až k dramatickému patosu.

Pro roli Tosky je pěvkyně předurčena jak hlasově, tak i atraktivním zjevem – krásnou souměrnou tváří s temnými očima a smyslými rty, bohatou hřívou vlasů – a především temperamentem, který prostupuje její projev i mimo jeviště. Je její hereckou devízou, snad zděděnou v genech po matčině nerealizované herecké kariéře, ale i jejím prokletím – díky němu má pověst nevypočitatelná a vášnivá umělkyně, která působí sebevědomě, i když sama o sobě neustále pochybuje a podstupuje dlouhá zpytování svých jevištních výkonů. To, že pěvec má působit sebevědomě, jí vštěpovala už Arta Florescu, a tak se snaží tak působit. Možná si tím ale spíš škodí – i když na druhou stranu: v dnešním tvrdém konkurenčním světě obstojí jen ti, kteří jsou vychovávaní k sebevědomí a tvrdosti. Sebevědomě působící skořápka ale skrývá pochybnosti, ryze ženské jádro. Jistě se na něm podepsaly i nepříznivé životní zkušenosti. Nerada vzpomíná na zemětřesení v Rumunsku v roce 1977, jež zničilo polovinu Bukurešti a rodina přišla o dům, dalším otřesem prošla po pár letech šťastného manželství a rozvíjející se umělecké kariéry: v dubnu 2001 zahynul její manžel během pobytu v Číně za dodnes nevyjasněných okolností. Na podzim téhož roku získala rumunská pěvkyně české občanství a rozhodla se setrvat v Praze, kterou si mezitím zvykla pokládat za druhý domov. Naučila se česky a i když jí někdy chybí přesný výraz, má na jazyky ucho a talent hudebníka. Ostatně za Káfu Kabanovou zpívanou v češtině sklídila obdiv i v Suntory Hall v japonském Tokiu. Kromě češtiny ovládá i angličtinu, italštinu, francouzštinu a němčinu. Do Rumunska se dnes vrací jen za matkou, ale doma se cítí být uprostřed Evropy. Do ní ostatně proniká čím dál úspěšněji. Její Tosce tleskali diváci v bavorské Státní opeře v Mnichově, na festivalu Maggio Musicale Fiorentino, kde tuto roli zpívala pod taktovkou Zubina Mehty, ve Frankfurtu nad Mohanem, v Grand Théâtre de Luxembourg, v Opera National de Bordeaux, ale také v New Israeli Opera v Tel Avivu a v loňském roce dvakrát na prestižní letní scéně v Aréně v italské Veroně a v Semperově opeře v Drážďanech. Všude kritika ocenila její velký hlas pevných, kovově i vášnivě znějících výšek, temného tónu a dramatického

tahu. Při jejím debutu v Tosce na scéně mnichovské opery psali kritici také o schopnosti vybroudit do jemných odstínů teatralitu a dramatickou okázalost postavy.

V roce 2007 se Anda-Louise Bogza potkala s další Pucciniho vášnivou ženskou hrdinkou a ta jí vynesla prestižní Cenu Thálie. Minnie v opeře La fanciulla del West (Děvče ze Západu) napsal Puccini pro Emu Destinnovou. Odborná porota, která Anda-Louisu Bogzu nominovala na Cenu Thálie, zdůvodnila svou volbu právě tím, že „navázala na interpretační odkaz Emy Destinové ve smyslu expresivního herectví i pěvecké techniky. Její Minnie je něžnou dívkou, srdnatou bojovnicí i veskrze praktickou ženou, která je zrozena do nepohody“. Její alternantkou byla Eva Urbanová, která tuto roli vytvořila na velmi profesionální úrovni, ale kritika přiznávala Anda-Louise Bogze, že „její hlas zní nosněji, barevněji a vášnivěji“.

Český repertoár zpívala a zpívá Anda-Louise Bogza ráda, a to i na světových jevištích. V únoru 2008 debutovala v římském Teatro dell'Opera v titulní roli Dvořákovy Rusalky, která je pro její hlas nezvyklou volbou, bližší je mu dramatická postava Cizí kněžny, již zpívá jak na domácích scénách, tak například v Opéra National de Paris – L'Opéra Bastille pod taktovkou Jiřího Bělohávků či v bruselském Théâtre Royal de la Monnaie pod taktovkou Adama Fischera. Na její římské Rusalce kritika oceňovala expresivitu, něhu a výrazovou proměnlivost.

Její hlas ale míří spíše k dramatickým výšinám a rolím. Od něžné Liu dospěla k hrdé Turandot obdivuhodné dramatickosti a výrazové hloubky. Do jejího seznamu rolí nepochybně přibudou i vytoužené postavy Richarda Strausse či Richarda Wagnera. Umělkyně na ně nespěchá, ale těší se, stejně tak by se do budoucna ráda potkala třeba s Elinou Makropulos Leoše Janáčka. Český repertoár by jí ostatně mohl nabídnout docela široké spektrum postav.

V charakteristice pěveckého typu Anda-Louise Bogzy nesmí scházet i její časté účinkování ve velkém oratorním repertoáru – ráda zpívá sopránové party ve Verdiho Requiem, Beethovenově Misse solemnis, IX. symfonii či Mši C dur, v Brahmově Německém requiem, Dvořákově Stabat Mater, Janáčkově Glagolské mši, Gilgameši Bohuslava Martinů, II. a IV. symfonii Gustava Mahlera aj. – interpretovala je v předních evropských koncertních sálech a s vynikajícími orchestry i dirigenty. Osobně také pokládá za přínosnou interpretaci písní a písňových cyklů a ráda by se jim více věnovala. Domácí koncertní praxe ale písňovému repertoáru příliš nepřeje.

Anda-Louise Bogza představuje u nás dosud nedoceněný hlas velkého objemu a dramatické nosnosti, který by si zasloužil hledat pro něj uplatnění. Není náhodou, že v poslední době dosahuje úspěchu více v zahraničí než doma. Kdyby měla více sebedůvěry, štěstí a snad i kázně, měla by před sebou světovou kariéru. Zatím ale zůstává věrná Praze, odkud vyrazí na četná hostování. Čeká zde na režiséra, který by její vášnivý temperament dokázal přetavit do odpovídajícího hereckého ztvárnění, na dirigenta ochotného „sloužit“ velkému hlasu, na repertoárovou příležitost. Nespěchá, věří, že její čas ještě přijde. Vzhledem k tomu, že její hlas obsahuje stále barevněji znějící střední a nižší polohy, a vzhledem k tomu, že žije zpěvem naplno, je velmi pravděpodobné, že se dočká a že se jí otevře přístup k zajímavému repertoáru. ■